

<https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-13>
УДК 811.161.2:37:821.161.2-1Шевченко.08

Семантичне навантаження епітета «п'яний» у поезії Т. Шевченка

Юрій Кохан

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: yurii.kokhan@karazin.ua; <https://orcid.org/0000-0001-5650-4660>

У статті аналізується семантика часто вживаного в поезії Т. Шевченка епітета «п'яний», який, згідно з даними «Словника мови Шевченка», використаний 53 рази. З'ясовано, що попри значну кількість шевченкознавчих робіт різного характеру і спрямування семантика означеного слова не була предметом окремого лінгвістичного аналізу. Зважаючи на помітне місце у творах Т. Шевченка слова «п'яний» та похідних від нього і недостатній, за нашими спостереженнями, ступінь дослідженості його семантики, вважаємо актуальним дослідження значення цього слова та виконуваних ним функцій у широкому контексті Шевченкової поезії.

Метою дослідження є визначення семантичного навантаження епітета «п'яний» у віршах та поемах Т. Шевченка у зіставленні із семантикою цього слова у лексикографічних джерелах, а також з'ясування його стилістичних функцій. Аналіз здійснено шляхом зіставлення словникових значень слова з їхньою семантикою в тексті «Кобзаря». Застосовано праці О. Потебні про природу художнього слова, зокрема думка про необхідність аналізувати семантику не лише за описом у словнику, а й у контексті.

Фактичний матеріал аналізується в трьох аспектах: уживання слова «п'яний» у прямому значенні; переносне значення у складі метафор; використання в компаративних зворотах. З'ясовано, що найуживанішим є використання слова в прямому значенні, зафіксованому в тлумачних словниках, – нетверезий, який перебуває у стані алкогольного сп'яніння. У складі метафоричних конструкцій слово набуває різноманітних значень: аморальний, необачний, оскаженілий тощо. Найменшою мірою представлені порівняння з компонентом «п'яний», де людська поведінка чи рухи предметів порівнюються з поведінкою чи рухами нетверезої людини.

Ключові слова: епітет, семантика, ідіостиль письменника, метафора, порівняння.

Аналізуючи ідіостиль письменника, не можна не звернути уваги на те, що деякі мовні одиниці позначені більшою частотою вживання в тексті порівняно з іншими. Дослідники індивідуально-авторських стилів називають їх словами-фаворитами. Залишаючись на поверхні пам'яті письменника і постійно вводяться до тексту, вони розширюють семантику в процесі вживання, стають джерелом додаткової виразності. Дослідження таких слів як складників індивідуального стилю є перспективним і актуальним як для аналізу здобутків класичної літератури, так і для творів сучасної літератури. Сказане є цілком справедливим і щодо творчої спадщини Тараса Шевченка. Одним із таких часто вживаних слів у поезії Т. Шевченка є слово *п'яний*, питома вага якого в текстах «Кобзаря» є досить помітною. «Словник мови Шевченка» фіксує 53 випадки вживання слова *п'яний*, 2 випадки вживання похідного від нього *п'янений* і 1 випадок уживання слова *п'яніший*.

Загалом, за нашими спостереженнями, досліджень використання «алкогольної» лексики в художній літературі досить небагато.

Трапляються окремі побіжні зауваження про алкоголь як складник життя героїв літературних творів. Скажімо, О. Боронь, досліджуючи прозу С. Процюка, акцентує, що помітною рисою багатьох аналізованих текстів є «насиченість епізодами п'ятики чи буденного споживання алкоголю» [1]. Лінгвостилістичному аналізу відповідної лексики присвячено розвідку автора цієї статті ««Алкогольна» лексика як репрезентант духовної кризи творчої людини в романі Степана Процюка «Жертвопринесення»», де зокрема зазначено, що «лексика, пов'язана з уживанням алкоголю, є помітним складником мови роману «Жертвопринесення», де виконує функцію одного з маніфестантів життєвої і творчої кризи головного героя» [6, с.16].

Серед досліджень, дотичних до обраної нами теми, можна назвати статтю А. Круглій «Художня інтерпретація сп'яніння у творчості Тараса Шевченка» та розвідку Н. Кадоб'янської і Н. Чейлітко «Т. Шевченко та Л. Костенко: смислове навантаження епітета «п'яний» у творенні образу Б. Хмельницького». Однак, зважаючи на значну питому вагу у творах Т. Шевченка епітета *п'яний* та похідних від нього і недостатній,

за нашими спостереженнями, ступінь дослідженості його семантичного наповнення і функційно-стилістичного навантаження, вважаємо **актуальним** подальше дослідження семантики цього слова та виконуваних ним функцій у широкому контексті Шевченкової поезії. **Метою** статті є визначення семантичного навантаження епітета **п'яний** у поезіях Т. Шевченка у зіставленні із семантикою цього слова в лексикографічних джерелах, а також з'ясування його стилістичних функцій.

У літературних текстах відтворюються або художньо переосмислюються основні функції алкоголю в суспільстві: атрибут релігійних обрядів (поклоніння Бахусу у давніх греків, причастя у християн тощо); ритуальний напій (віншування молодят, героїв, ювілярів тощо або поминання померлих); засіб зміни свідомості й емоційно-психічного стану; лікувальний засіб та ін. У літературних творах слово **п'яний** або виконує номінативну функцію, називаючи людину в стані алкогольного сп'яніння (**п'яний** сусід), або є складником метафори (**п'яний** від кохання), або входить до складу компаративних конструкцій (хитається, мов **п'яний**). О. Потебня наголошував на необхідності аналізувати семантику слова не лише за описом у словнику, а й у контексті: «Звичайно ми розглядаємо слово в тому вигляді, як воно подається в словниках. Це все одно, що розглядати рослину, якою вона є в гербарії, тобто не так, як вона справді живе, а як штучно приготована для цілей пізнання» [8, с. 84]. Однак семантичний аналіз передбачає і звернення до лексикографічних джерел для зіставлення словникового значення слова з його семантикою в мовленні чи тексті. Словник так тлумачить значення слова **п'яний**: «1. Який перебуває у стані сп'яніння; нетверезий. 2. Який буває у сп'янілої, нетверезої людини або людини, що перебуває у стані, схожому на сп'яніння. 3. Який викликає сп'яніння; хмільний, п'янкий» [2, с. 1007].

Розуміння семантики слова в художньому тексті залежить від багатьох чинників, про що писала С. Єрмоленко: «...оскільки <...> аналіз здійснюють конкретні дослідники з різним мовним досвідом й неоднаковим знанням національної культури, то в декодуванні текстів завжди наявні суб'єктивні оцінки» [9, с. 19]. Автор може вкласти в слово ті сенси, яких читач у силу певних обставин може не побачити і не зрозуміти. А з іншого боку, читач може побачити ті сенси, яких автор і не вкладав у свій текст. Про різне сприйняття поетичного мовлення автором і читачем писав О. Потебня: «Слухач може значно краще зрозуміти, що приховано за словом, і читач може краще самого поета осягнути ідею його твору» [8, с. 49].

Проаналізовані нами приклади функціонування слова **п'яний** у поезії

Т. Шевченка дозволяють виділити принаймні три аспекти його вживання. Перший і найпоширеніший – уживання слова **п'яний** в прямому значенні – «який перебуває у стані сп'яніння; нетверезий». При цьому можуть уживатись слова, що вказують на місце вживання спиртного, напр., **бенкет, шинок**:

Отак, ідучи попідтинню
З **бенкету п'яний** уночі,
Я міркував собі йдучи.
(«Сон. Комедія»).

...хиялялась

По **шинках**, по станях, по чернечих переходах,
По келіях **п'яна**!

(«Єретик»).

Нерідко разом зі словом **п'яний** Т. Шевченко вживає слово **веселий**:

А потім цар перед народом
Заплакав трохи, одурив
Псалмом старого Анафана...
І знов **веселий**, знову **п'яний**,
Коло рабині заходивсь.
(«Царі»).

Один тільки під лавою
Конфедерат **п'яний**
Не здужа встать, а курника,

П'яний і веселий:

«Му зyjemy, му зyjemy,
Polska nie zginela».
(«Гайдамаки»).

Таким чином акцентується увага на впливі алкоголю на психо-емоційний стан людини, на здатності спиртного змінювати свідомість і сприйняття навколишнього світу. Крім того, поєднання слів **п'яний** і **веселий** у наведених прикладах створює певний оксюморон, оскільки саме слово **веселий** має позитивну конотацію, але разом з означенням **п'яний** є засобом характеристики морально негідних персонажів – жорстокого і розпусного царя Давида («Царі»), такого ж розпусного сотника з однойменного вірша, ворога українців польського конфедерата («Гайдамаки»), веселий настрій яких є не природним, а штучно створеним спиртними напоями.

Другим аспектом уживання слова **п'яний** є його використання як метафоричного засобу загальної негативної характеристики персонажів. Наприклад, п'яними Т. Шевченко називає біблійних царів Давида та Ірода, римського кесаря, російського царя, поміщиків, католицьких ченців, ксьондзів, тобто тих антигероїв, яких М. Філон характеризує як недолюдей, які «ціннісно, семантично, ідеологічно не пов'язані з універсальними для християнства вартостями» [10, с. 231]. Названі та інші персонажі, безумовно, мали й інші вади. Скажімо, хрестоматійно відомою стала жорстокість царя Ірода, який звелів перебити всіх немовлят у Вифлеємі. Однак Т. Шевченко насамперед називає його п'яним:

– Так що ж, – промовив Ірод **п'яний**, –
По всьому царству постинать малих дітей...
(«Во Іудеї во дні они»).

У «Неофітах» слово **п'яний** є метафорою, позначаючи оскаженіння, озвіріння як учасників, так і глядачів гладіаторського бою:

І гладіатор і патрицій –
Обидва **п'яні**. Кров і дим
Їх упоїв.
(«Неофіти»).

Фактично в наведеному контексті цей епітет набуває значення «такий, що втратив людську подобу».

Крім того, у Шевченка слово **п'яний** синонімізується зі словом **розпусний**, а пияцтво змальовано як показник моральної розпусти:

Тойді ж ото її Алкід,
Та ще гетери молодії,
Та козлоногий **п'яний** дід
Над самим Аппієвим шляхом
У гаї гарно роздялись,
Та ще гарніше попились
Та й поклонялися Пріапу.
(«Неофіти»).

«Ми розрішаємо гріхи
Святою буллою сією
Рабині Божій...»
«Отій самій,

Що водили по улицях
В Празі позавчора;
Отій самій, що хилялась

По шинках, по станях, по чернечих
переходах,

По келіях **п'яна!**
Ота сама заробила
Та буллу купила...»
(«Єретик»).

«Диктат тілесного життя, <...> викривленого й спотвореного внаслідок втрати духовних начал, знаходить своє вираження в способі життя недолюдів – оргіях, культові їжі, пиятиках, розпусті», – пише М. Філон [10, с. 231].

Цікавим є вживання епітета **п'яний** для характеристики такої видатної, хоч і неоднозначної постаті в українській історії, як Богдан Хмельницький. З одного боку, він був лідером, який підняв народ на боротьбу проти національного й релігійного поневолення. Тому-то так часто звертався поет до образу Хмельницького, називаючи його славним Богданом, батьком Богданом. Але, з іншого боку, Шевченко ставить Хмельницькому на карб злуку з московським царем і подальше поневолення й помосковщення України, називаючи гетьмана недомудром, нерозумним ледачим сином. «Трагічний характер наслідків цієї помилки в часи Шевченка уже був настільки очевидним, що остаточно затінив величезні заслуги Хмельницького», – писав О. Чугуй, [11, с. 73]. Поет звинувачує Богдана в нерозумінні наслідків укладеної з Москвою угоди, у відсутності

стратегічного бачення. І найгостріше ця критика лунає у вірші «Якби-то ти, Богдане **п'яний**...», де, за словами В. Гончаренка і В. Калашника, Шевченко найрізкіше характеризує Богдана під враженням побаченого в Переяславі [3, с. 75]. У названому вірші автор як головний образотвірний засіб використовує слово **п'яний**:

Якби-то ти, Богдане **п'яний**,
Тепер на Переяслав глянув!
Та на замчище подививсь!
Упився б! здорово упивсь!
(«Якби-то ти, Богдане **п'яний**...»).

Н. Кадоб'янська та Н. Чейлитко справедливо твердять: «Постає питання, який смисл вкладав Т. Шевченко в епітет **п'яний**: прочитання такого означення <...> як простої вказівки на фізіологічний стан сп'яніння було б суттєвим спрощенням вже тому, що Шевченкові вірші наскрізь просякнуті символічним звучанням, а витворені митцем образи часто надаються до множинного прочитання» [5, с. 181]. Убачаємо в цьому твердженні зв'язок з думками О. Потєбні про два «змісти» в слові: 1) народне, або найближче (етимологічне) значення, яке відображає одну, головну ознаку, завдяки якій слово є засобом спілкування й взаєморозуміння, і 2) особисте, або дальше, суб'єктивне значення, яке відображає множину ознак, різних за якістю і кількістю і пов'язане з особистим досягненням думки мовця [8, с. 11]. Можна припустити, що слово **п'яний** у цьому контексті насамперед означає неадекватний, такий, що не розуміє своїх учинків, як їх не розуміє людина у стані сп'яніння і, відповідно, у стані зміненої свідомості. Саме як неадекватний учинок автор сприймає спілку Хмельницького з московським царем. У вірші експлікується можлива поведінка гетьмана на сучасний авторові період з використанням «алкогольної» лексики, яка зазвичай уживається для змалювання поведінки **п'яниць: упився, похмеливсь**. Мовна експресія посилюється негативно конотованими виразами **смердяча хата, багно свиняче**, завдяки чому створюється гіперболізовано негативний образ Богдана як останнього пияка, що лежить у багнуці. Більше того, гіперболізація посилюється уявним ретроспективним, власне, фантастичним побажанням автора гетьманові упитись до смерті ще в колиці:

Якби ти на світ не родивсь
Або в колиці ще **упивсь**...
(«Якби-то ти, Богдане **п'яний**...»).

Найцікавішим, як нам видається, є вживання епітета **п'яний** у поемі «Кавказ», де він є означенням до слова **правда**:

Кати знущаються над нами,
А правда наша **п'яна** спить.
(«Кавказ»).

Концепт **правда**, як твердить Н. Єщенко, є основоположним, центральним, текстоутворюючим концептом у творчості Тараса Шевченка, уживаючись у 93 випадках слововживання [4, с. 225].

Якщо в розглянутих вище прикладах слово *п'яний* уживалось щодо людей чи міфологічних персонажів, тобто живих істот, то в поемі «Кавказ» епітет ужитий для характеристики персоніфікованого абстрактного поняття – правди. Це слово так тлумачиться у словнику: «1. Те, що відповідає дійсності; істина. 2. Правдивість; правильність. // Соціально зумовлене розуміння справедливості. 3. Справедливість; порядок, який ґрунтується на справедливості; протилежне кривда. 4. Уживається як назва кодексів середньовічного права. 5. у знач. присудк. сл. Справді, насправді. 6. у знач. вставн. сл. Справді» [2, с. 916].

Аналогічно, за словами Н. Єщенко, тлумачиться це слово і в «Словнику мови Шевченка». Але, як пише дослідниця, «значення “справедливість” є першорядним, найчастотнішим і виразно домінуючим у Шевченковому слововживанні» [4, с. 226]. Ми свідомі того, що значення слова *правда* не можна обмежувати лише однією семою «справедливість». (Знову ж таки звертаємось до твердження О. Потєбні щодо необхідності аналізу семантики слова в контексті). Однак сему «справедливість», очевидно, слід розглядати як основну в семантичній структурі слова *правда*, за рахунок чого слово *правда* (справедливість) стає антонімом до слова *кривда* (несправедливість). «Поет наголошує на відсутності історичної справедливості щодо українського народу. Ідея відсутності правди-справедливості <...> є провідним лейтмотивом у Т. Шевченка», – пише Н. Єщенко [4, с. 228]. Відповідно, слово *п'яна* як метафоричне означення до слова *правда* може тлумачитись як відсутня, така, якої немає, за аналогією до людини, яка п'яною спить, не реагуючи ні на що, і її мовби немає.

Меншою мірою в поезії Т. Шевченка представлені компаративи з компонентом *п'яний*. Здебільшого це звороти, де дії предмета чи персонажа порівнюються з дією п'яної людини. У вірші «І небо невмите...» коливання очерету нагадує рухи тіла нетверезої людини:

І понад берегом геть-геть,
Неначе п'яний, очерет
Без вітру гнеться.
(«І небо невмите...»).

У вірші «Відьма» автор порівнює спів молоді жінки з поведінкою підпилої людини, що йде з приданок:

А за шатром в степу співає,
Неначе п'яна, з приданок
Додому йдучи, молодиця.
(«Відьма»).

У тексті відбито реалію весільного обряду приданок – відвідин дому нареченого приданами – гостями з боку нареченої, що супроводжувалось уживанням спиртного. Не випадково в поемі «Мар'яна-черниця» Шевченко згадує п'яних придан:

Отак ордою йшли придани,
Співали *п'яні*...
(«Мар'яна-черниця»).

Нерідко складниками фразеологізмів, у тім числі й стійких народних порівнянь, є власні назви. У творах Шевченка знаходимо один такий вираз – *як Кирик п'яний*, ужитий на позначення сильного ступеня сп'яніння:

А пан червоний, аж горить,
Іде в світлицю до Марини,
Як Кирик п'яний.
(«Марина»).

У цьому порівнянні антропонім Кирик, розмовна форма імені Кирило, по-перше, стає національним маркером вислову, а по-друге, виконує функцію вираження ступеня сп'яніння: *п'яний як Кирик* – дуже п'яний. Можливо, в цьому порівняльному звороті зафіксувалось ім'я колись реального чоловіка, схильного до пияцтва. Але згодом антропонім утратив прив'язку до реальної людини.

За схемою *п'яний як/мов/наче хтось* (нерідко – назва людини за родом діяльності) побудоване порівняння в поемі «Варнак». Герой твору, який мстився панам за збездічену кохану дівчину, усвідомлює свою жорстокість і сам себе порівнює з різником, посилюючи й увиразнюючи це порівняння словом *п'яний*:

Ходив три года я з ножами,
Неначе п'яний той різник.
До сльоз, до крові, до пожару,
До всього, всього я привик.
(«Варнак»).

В українській мовній картині світу різник асоціюється з убивством, жорстокістю, кров'ю. Нерідко це слово є компонентом метафоричних чи порівняльних конструкцій на позначення жорстоких і немилосердних людей. Прикметно, що з п'яним різником героя порівнює не автор, а так себе характеризує сам персонаж, шкодуючи за своїм понівеченим життям.

Таким чином, аналіз семантики епітета *п'яний* показує, що це слово є полісемантичним і його значення в поетичних Шевченкових текстах виходить далеко за межі тлумачень у лексикографічних джерелах. Семантика проаналізованого епітета охоплює широкий спектр – від традиційного позначення нетверезої людини до характеристики аморальних учинків героїв поезій чи їхніх дій, що спричинили важкі суспільно-політичні наслідки для України. Крім того, слово *п'яний* інколи вживається як характеристичний засіб щодо неживих предметів чи абстрактних понять, входячи до складу метафор чи порівняльних зворотів. Отже, семантичне наповнення епітета *п'яний* зумовлене як мовною практикою, так і загальною специфікою художнього відтворення дійсності в літературі і особливостями поетичного світобачення Т. Шевченка.

Список використаної літератури

1. Боронь О. Філологічна проза С. Процюка. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20170727-filologichna-proza-stepana-procyuka>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
3. Гончаренко В.Г., Калашник В.С. Символічна структура образу Богдана Хмельницького в поезії Тараса Шевченка. *Визвольна боротьба українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького за українську державність: матеріали наукової конференції 25–27 жовтня 1995 р.* Харків: Харківський державний університет, Харківський міський фонд «Центр освітніх ініціатив», 1995. С. 75.
4. Єщенко Н. Концепт *правда* у поетичних творах Тараса Шевченка *Шевченкознавчі студії*, 2013. Вип. 16. С. 225–233. URL: https://knu.ua/pdfs/shevstud-16/26_Eshchenko_N.pdf
5. Кадоб'янська Н. Чейлитко Н. Т. Шевченко та Л. Костенко: смислове навантаження епітета «п'яний» у творчості образу Б. Хмельницького. *Шевченкознавчі студії*. 2011. Вип. 13. С. 180–184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2011_13_29
6. Кохан Ю.І. «Алкогольна» лексика як репрезентант духовної кризи творчої людини в романі Степана Процюка «Жертвопринесення». *Закарпатські філологічні студії*, 2025. Випуск 40. Т.2. С.13 – 16. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/40/part_2/4.pdf
7. Круглій А. Художня інтерпретація сп'яніння у творчості Тараса Шевченка. *Шевченкознавчі студії*. 2015. Вип. 18. С. 571–575. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2014_18_63
8. Потебня О.О. Естетика і поетика слова: збірник. Пер. з рос. / Упоряд., вступ, ст., приміт. І.В. Іваньо, А.І. Колодної. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001479>
9. Територія мови Тараса Шевченка: монографія / [С.Я. Єрмоленко, Г.М. Вокальчук, А.Ю. Ганжа, Л.П. Гнатюк, Г.М. Сюта]; за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 348 с. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/terytorija-movy-tarasa-shevchenka.pdf>
10. Філон М. І. Особистість Тараса Шевченка. Лінгвокультурний, художньо-мовний, та літературно-поетичний виміри: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 516 с.
11. Чугуй О.П. Богдан Хмельницький у художній інтерпретації Т. Шевченка. *Визвольна боротьба українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького за українську державність: матеріали наукової конференції 25–27 жовтня 1995 р.* Харків: Харківський державний університет, Харківський міський фонд «Центр освітніх ініціатив», 1995. С.73–74.

Надійшла до редакції 20 липня 2025 р.

Переглянута 15 вересня 2025 р.

Прийнята до друку 25 жовтня 2025 р.

Опублікована 30 грудня 2025 р.

References

1. Boron O. (2018) The Philological Proze of S. Protsiuk. Link URL : <https://md-eksperiment.org/post/20170727-filologichna-proza-stepana-procyuka> [In Ukrainian].
2. Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language. (2004)/ Compiled and edited by V. T. Busel. Kyiv: Irpin: VTF "Perun". 1440 pages. [In Ukrainian].
3. Honcharenko V.H., Kalashnyk V.S. (1995) The Symbolic Structure of the Image of Bohdan Khmelnytsky in the Poetry of Taras Shevchenko. *The Liberation Struggle of the Ukrainian People under the Leadership of Bohdan Khmelnytsky for Ukrainian Statehood: Materials of the Scientific Conference, October 25–27, 1995.* Kharkiv: Kharkiv State University, Kharkiv City Fund "Center for Educational Initiatives". P. 75. [In Ukrainian].
4. Yshchenko N. (2013) The Concept of Truth in the Poetic Works of Taras Shevchenko. *Shevchenko Studies*. Issue 16. P. 225–233. Retrieved from Link URL: https://knu.ua/pdfs/shevstud-16/26_Eshchenko_N.pdf [In Ukrainian].
5. Kadobyanska N., Cheilytko N. (2011) T. Shevchenko and L. Kostenko: The Semantic Load of the Epithets «Drunk» in the Creation of the Image of Bohdan Khmelnytsky. *Shevchenko Studies*. Issue 13. P. 180 –184. Retrieved from Link URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2011_13_29 [In Ukrainian]
6. Kokhan Y. Iu. (2025) «Alcohol» Lexicon as a Representation of the Spiritual Crisis of the Creative Personality in Stepan Protsyuk's Novel «Sacrifice». *Transcarpatian Philological Studies*. Issue 40. Vol 2. P. 13 – 16. Link URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/40/part_2/4.pdf [In Ukrainian].
7. Kruhlij A. (2015) Artistic Interpretation of Drunkenness in the Works of Taras Shevchenko. *Shevchenko Studies*. Issue 18. P. 571–575. Retrieved from Link URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2014_18_63 [In Ukrainian].
8. Potebnya O.O. Aesthetics and Poetics of Words: A Collection.(1985) Translated from Russian / Compiled, with introduction, notes, and comments by I.V. Ivanyo, A.I. Kolodna. Kyiv: Mystetstvo. 302 pages. Retrieved from Link URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001479> [In Ukrainian].
9. The Territory of the Language of Taras Shevchenko: Monograph (2016)/ [S.Ya. Yermolenko, H.M. Vokalchuk, A.Yu. Hanzha, L.P. Hnatyuk, H.M. Syuta]; Edited by S.Ya. Yermolenko. Kyiv: Dmytro Burago Publishing House. 348 pages. Retrieved from Link <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/terytorija-movy-tarasa-shevchenka.pdf> [In Ukrainian].

10. Philon M.I. (2021) The Personality of Taras Shevchenko. Linguistic and Cultural, Artistic-Linguistic, and Literary-Poetic Dimensions: A Monograph. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National Universit. 516 pages.[In Ukrainian].
11. Chuhuij O.P. (1995) Bohdan Khmelnytsky in the Artistic Interpretation of T. Shevchenko. *The Liberation Struggle of the Ukrainian People under the Leadership of Bohdan Khmelnytsky for Ukrainian Statehood: Materials of the Scientific Conference, October 25–27, 1995*. Kharkiv: Kharkiv State University, Kharkiv City Fund "Center for Educational Initiatives". P. 73–74.[In Ukrainian].

Submitted July 20, 2025.

Revised September 15, 2025.

Accepted October 25, 2025.

Published December 30, 2025.

Yurii Kokhan, PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Faculty of Philology, V. N. Karazin Kharkiv National University (Svobody Square, 4, Kharkiv–22, 61022, Ukraine); e-mail: yurii.kokhan@karazin.ua; <http://orcid.org/0000-0001-5650-4660>

The Semantic Load of the Epithet «Drunk» in the Poetry of T. Shevchenko

The article analyses the semantics of the frequently used epithet «drunk» in the poetry of T. Shevchenko, which, according to the «Dictionary of Shevchenko's Language» appears 53 times. It is found that despite the significant number of studies of various types and directions related to Shevchenko's works, the semantics of this word has not been the subject of separate linguistic analysis. Considering the prominent role of the word «drunk» and its derivatives in Shevchenko's works, as well as the insufficient degree of study of its semantics, it is considered topical to investigate the meaning of this word and its functions in the broader context of Shevchenko's poetry.

The aim of the study is to determine the semantic load of the epithet «drunk» in short and long epic the poems of T. Shevchenko, in comparison with the semantics of this word in lexicographical sources, as well as to clarify its stylistic functions. The analysis was carried out by comparing the dictionary meanings of the word with its semantics in the text of «Kobzar». The studies of O. Potebnya on the nature of artistic language were used, particularly his idea that the semantics of a word should be analyzed not only by its description in the dictionary but also in context.

The actual material is analyzed in three aspects: the use of the word «drunk» in its direct meaning; its metaphorical meaning in metaphorical constructions; and its use in comparative phrases. It is found that the most common usage is in its direct meaning, as recorded in explanatory dictionaries – meaning «intoxicated» or «in a state of drunkenness». In metaphorical constructions, the word acquires various meanings: immoral, reckless, furious, etc. Comparisons involving the component «drunk», where human behavior or the movement of objects is compared to the behavior or movements of a drunken person, are represented to the least extent.

Keywords: epithet, semantics, idiolect of the writer, metaphor, comparison.

Як цитувати: Кохан, Ю. (2025). Семантичне навантаження епітета «п'яний» у поезії Т. Шевченка. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (97), 82-87. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-13>

In cites: Kokhan, Y. (2025). The Semantic Load of the Epithet «Drunk» in the Poetry of T. Shevchenko. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Philology*, (97), 82-87. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-13> [in Ukrainian]